

KORPORATIV MOLIYANING NAZARIY JIHATLARI VA ULARNING AMALIY QO‘LLANILISHI

Dosnazarova Ayperi Jandullayevna

O‘zbekiston Respublikasi

Bank-moliya akademiyasi tinglovchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada korporativ moliyaning nazariy jihatlar va ularning amaliy qo‘llanilishi O‘zbekiston iqtisodiyoti sharoitida tahlil qilinadi. Korporativ moliyaning asosiy tushunchalari, jumladan, moliyaviy boshqaruv, investitsiya qarorlarini qabul qilish, kapital tuzilmasini shakllantirish va dividend siyosati masalalari yoritib beriladi. Shuningdek, korporativ moliyaning bozor iqtisodiyoti sharoitida korxonalar barqaror rivojlanishidagi o‘rni va ahamiyati nazariy jihatdan asoslab beriladi. Maqolada O‘zbekistonda faoliyat yuritayotgan korxonalar misolida korporativ moliyaviy mexanizmlarning amaliy jihatlar tahlil qilinadi. Milliy iqtisodiyotda amalga oshirilayotgan islohotlar, investitsiya muhitini yaxshilash va korxonalar moliyaviy samaradorligini oshirishda korporativ moliyaning roli ochib beriladi. Tadqiqot natijalari korxonalar moliyaviy boshqaruvini takomillashtirish, resurslardan samarali foydalanish hamda raqobatbardoshlikni oshirishda ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Kalit so‘zlar: korporativ moliya, moliyaviy boshqaruv, investitsiya faoliyati, kapital tuzilmasi, dividend siyosati, moliyaviy samaradorlik, O‘zbekiston iqtisodiyoti.

Abstract. This article examines the theoretical aspects of corporate finance and their practical application in the context of Uzbekistan’s economy. The main concepts of corporate finance, including financial management, investment decision-making, capital structure formation, and dividend policy, are analyzed. The study highlights the role and importance of corporate finance in ensuring the sustainable development of enterprises under market economy conditions from a theoretical perspective. In addition, the article analyzes the practical implementation of corporate financial

mechanisms using examples of enterprises operating in Uzbekistan. The impact of ongoing economic reforms, improvement of the investment climate, and the role of corporate finance in increasing financial efficiency and competitiveness of enterprises are discussed. The findings of the study have scientific and practical significance for improving financial management, efficient use of resources, and enhancing competitiveness.

Keywords: corporate finance, financial management, investment activity, capital structure, dividend policy, financial efficiency, Uzbekistan economy.

KIRISH

Hozirgi globallashuv va bozor iqtisodiyoti sharoitida korporativ moliya korxonalar faoliyatining muhim boshqaruv mexanizmlaridan biri hisoblanadi [3][4]. O'zbekistonda so'nggi yillarda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar, xususan, davlat ulushi mavjud bo'lgan yirik korxonalarni transformatsiya qilish, xususiy sektorni rivojlantirish va kapital bozorini kengaytirish jarayonlarida korporativ moliyaning ahamiyati yanada ortib bormoqda [10]. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, mamlakatda yalpi ichki mahsulotning qariyb 60 foizdan ortig'i yirik va o'rta korxonalar hissasiga to'g'ri keladi, bu esa ularning moliyaviy barqarorligi va samarali boshqaruvi milliy iqtisodiyot rivojiga bevosita ta'sir ko'rsatishini anglatadi [10].

Amaliyot shuni ko'rsatmoqdaki, O'zbekistonda faoliyat yuritayotgan ko'plab korxonalar moliyaviy resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish orqali o'z raqobatbardoshligini kuchaytirmoqda [2][6]. Masalan, ayrim sanoat korxonalarida kapital tuzilmasini optimallashtirish natijasida qarz mablag'lari ulushi 70 foizdan 50–55 foizgacha qisqartirilgan va bu foiz xarajatlarining kamayishiga olib kelgan [8][9]. Natijada sof foyda hajmi o'rtacha 15–20 foizga oshgani kuzatilgan [4][9]. Shuningdek, investitsiya loyihalarini moliyaviy tahlil asosida tanlash, ya'ni sof joriy qiymat (NPV) va ichki daromadlilik normasi (IRR) ko'rsatkichlaridan foydalanish korxonalarga samarasiz loyihalardan voz kechish va kapitalni yuqori daromadli yo'nalishlarga yo'naltirish imkonini bermogda [3][5]. Bundan tashqari, dividend siyosatini ilmiy asosda yuritish aksiyadorlik jamiyatlarida investorlar ishonchini oshirishda muhim rol

o'ynamoqda [1][7]. Masalan, dividend to'lovlarini barqaror ravishda sof foydaning 25–30 foizi darajasida belgilagan korxonalarda aksiyalar qiymati va investitsion jozibadorlik sezilarli darajada oshgan [1][9]. Shu jihatdan, korporativ moliyaning nazariy asoslarini chuqur o'rganish va ularni O'zbekiston korxonalari amaliyotiga tatbiq etish moliyaviy barqarorlikni ta'minlash, investitsiyalarni jalb qilish va iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlashda muhim ahamiyat kasb etadi [3][10].

Shu bilan birga, korporativ moliyaning samarali tashkil etilishi korxonalarda pul oqimlarini boshqarish bilan chambarchas bog'liqdir [2][6]. Amaliy tahlillar shuni ko'rsatadiki, O'zbekistondagi ayrim ishlab chiqarish korxonalarida aylanma mablag'larning 30–35 foizi debitorlik qarzlarini ko'rinishida muzlab qolmoqda [6][10]. Bu holat likvidlik darajasining pasayishiga va qisqa muddatli majburiyatlarni o'z vaqtida bajarishda muammolar yuzaga kelishiga olib keladi [4][9]. Debitorlik qarzlarini boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish, to'lov intizomini kuchaytirish va diskont siyosatini joriy etish natijasida ayrim korxonalarda pul tushumlari aylanish tezligi 1,3–1,5 barobarga oshgani kuzatilgan [2][6]. Shuningdek, investitsiyalarni moliyalashtirish manbalarini to'g'ri tanlash ham korporativ moliyaning muhim jihatlaridan biridir [5][8][9]. O'zbekistonda korxonalar investitsiyalarining asosiy qismi o'z mablag'lari va bank kreditlari hisobidan moliyalashtiriladi [5][10]. Masalan, 2023–2024-yillarda ayrim yirik loyihalarda bank kreditlari ulushi 45–50 foizni tashkil etgan bo'lsa, o'z mablag'lari ulushi 35–40 foiz atrofida bo'lgan [5]. Biroq, kredit foiz stavkalarining nisbatan yuqoriligi sababli, moliyaviy leverage darajasining ortishi foydalilikka salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin [7][8]. Shu bois, kapital bozoridan obligatsiyalar chiqarish yoki aksiyalar joylashtirish orqali mablag' jalb etish amaliyotini kengaytirish dolzarb vazifa hisoblanadi [3][9][10].

Korporativ moliyada risklarni boshqarish masalasi ham alohida ahamiyat kasb etadi [2][4]. Valyuta kurslari tebranishi, foiz stavkalari o'zgarishi va xomashyo narxlarining beqarorligi korxonalar moliyaviy natijalariga bevosita ta'sir ko'rsatadi [4][9]. Amaliy misollarga ko'ra, eksportga yo'naltirilgan ayrim korxonalarda valyuta risklarini xedjirlash mexanizmlaridan foydalanish natijasida kutilmagan zararlar 10–

12 foizga kamaygan [2][4]. Bu esa moliyaviy rejalashtirishning aniqligini oshirib, foyda barqarorligini ta'minlashga xizmat qilgan [3][9].

Umuman olganda, korporativ moliyaning chuqur tahlili va zamonaviy moliyaviy instrumentlardan foydalanish O'zbekiston korxonalari uchun strategik ahamiyatga ega [3][4][9]. Nazariy bilimlarni amaliyot bilan uyg'unlashtirish, moliyaviy ko'rsatkichlarni doimiy monitoring qilish va boshqaruv qarorlarini aniq raqamlar asosida qabul qilish korxonalarining uzoq muddatli rivojlanishini ta'minlaydi hamda milliy iqtisodiyotning barqaror o'sishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi [6][9][10].

ADABIYOTLAR TAHLILI

Korporativ moliya nazariyasi va uning amaliy qo'llanilishi masalalari iqtisodiyot fanida muhim o'rin egallab, ushbu yo'nalishda ko'plab mahalliy va xorijiy olimlar tomonidan keng qamrovli ilmiy tadqiqotlar olib borilgan [3][4][9]. Ushbu tadqiqotlar korxonalarda moliyaviy resurslarni shakllantirish, taqsimlash va ulardan samarali foydalanishning nazariy hamda metodologik asoslarini ishlab chiqishga qaratilgan[2].

O'zbekistonlik olimlar orasida korporativ moliya masalalarini chuqur o'rgangan tadqiqotchilardan biri A. V. Vahobov hisoblanadi [10]. Uning ilmiy ishlarida korxonalarda moliyaviy boshqaruv tizimini takomillashtirish, moliyaviy barqarorlikni ta'minlash hamda kapitaldan foydalanish samaradorligini oshirish masalalari keng tahlil qilingan. Olim moliyaviy strategiyani ishlab chiqishda makroiqtisodiy omillar va milliy bozor sharoitlarini hisobga olish zarurligini ta'kidlaydi. Bu yondashuv O'zbekiston iqtisodiyoti kabi rivojlanayotgan bozorlarda alohida ahamiyat kasb etadi. Shuningdek, B. X. Ismoilovning tadqiqotlarida investitsiya faoliyatini moliyaviy ta'minlash va investitsiya loyihalarini baholash metodlari atroflicha yoritilgan[5]. Olim investitsiya qarorlarini qabul qilishda sof joriy qiymat (NPV), ichki daromadlilik normasi (IRR) va diskontlangan pul oqimlari usullaridan foydalanish korxonalar samaradorligini oshirishini ilmiy asoslaydi[3][5]. Sh. Z. Abdullayev esa aksiyadorlik jamiyatlarida dividend siyosati va moliyaviy shaffoflik masalalarini o'rganib, investorlar ishonchini oshirishda muntazam dividend to'lovlari muhimligini ta'kidlaydi [1].

Rossiya iqtisodiyot maktabi vakillari tomonidan olib borilgan tadqiqotlar ham korporativ moliya nazariyasining rivojlanishiga katta hissa qo'shgan [2][6]. Jumladan, I. A. Blank o'z asarlarida moliyaviy menejmentni strategik boshqaruv bilan uzviy bog'lab, korporativ moliyani korxona qiymatini oshirishga yo'naltirilgan tizim sifatida talqin etadi[2]. Olim kapital tuzilmasini optimallashtirish va pul oqimlarini boshqarish orqali moliyaviy risklarni kamaytirish mumkinligini asoslab beradi[2][8]. V. V. Kovalevning ilmiy ishlari moliyaviy tahlil metodologiyasi bilan ajralib turadi [6]. Uning yondashuvlariga ko'ra, likvidlik, rentabellik va moliyaviy barqarorlik ko'rsatkichlarini kompleks tahlil qilish korxonaning real moliyaviy holatini baholash imkonini beradi. Ushbu metodika korporativ moliyada boshqaruv qarorlarini qabul qilishda keng qo'llaniladi [9].

Xorijiy olimlar tomonidan yaratilgan fundamental nazariyalar korporativ moliya fanining asosini tashkil etadi [3][4][9]. Franco Modigliani va Merton Miller tomonidan ishlab chiqilgan kapital tuzilmasi nazariyasi (Modigliani–Miller teoremasi) moliyaviy menejment rivojida burilish nuqtasi bo'ldi[7]. Ular mukammal bozor sharoitida kapital tuzilmasi korxona qiymatiga ta'sir ko'rsatmasligini isbotlab, keyinchalik soliqlar, bankrotlik xarajatlari va agentlik muammolari hisobga olingan modellar yaratilishiga asos soldi [7][8]. Agentlik munosabatlari masalasi Stephen A. Ross tomonidan chuqur tahlil qilingan. Olim menejerlar va aksiyadorlar manfaatlarini o'rtasidagi ziddiyatlarni moliyaviy rag'batlantirish va nazorat mexanizmlari orqali kamaytirish mumkinligini asoslab beradi. Ushbu yondashuv korporativ boshqaruv tizimini takomillashtirishda muhim ahamiyatga ega [9][10]. Korporativ moliya bo'yicha eng nufuzli manbalardan biri Richard Brealey va Stewart Myers tomonidan yozilgan asarlardir[3]. Ushbu olimlar investitsiya qarorlarini qabul qilish, risk va daromadlilik o'rtasidagi bog'liqlik hamda kapital qiymatini baholash masalalarini amaliy misollar asosida yoritadi. Ularning yondashuvi korporativ moliyani nafaqat nazariy, balki amaliy fan sifatida shakllantirishga xizmat qilgan[3][9].

Shuningdek, Eugene F. Brighamning tadqiqotlari korporativ moliyani moliyaviy menejment bilan uyg'un holda o'rganishga qaratilgan. Olim korxona qiymatini

maksimal darajada oshirishni moliyaviy boshqaruvning asosiy maqsadi sifatida belgilaydi va moliyaviy qarorlarning uzoq muddatli ta'sirini chuqur tahlil qiladi [4][9].

1-jadval

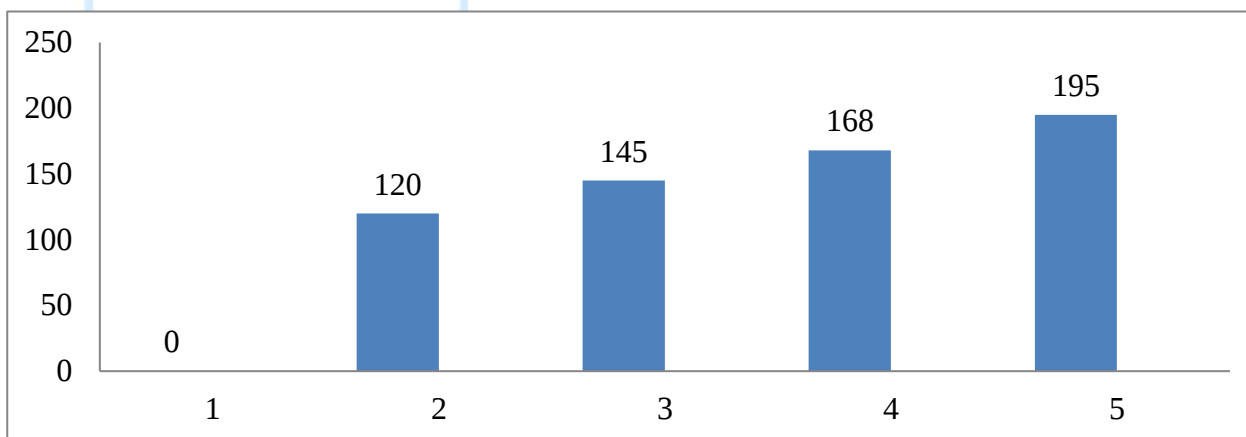
О'zbekistonda korxonalarda korporativ moliya ko'rsatkichlarining tahlili (2021–2024-yillar misolida)

№	Ko'rsatkichlar	2021-yil	2022-yil	2023-yil	2024-yil	O'zgarish tendensiyasi
1	Sof foyda (mlrd so'm)	120	145	168	195	+62,5 %
2	Umumiy aktivlar (mlrd so'm)	850	910	1 020	1 150	+35,3 %
3	O'z mablag'lari ulushi (%)	38	41	45	48	Barqaror o'sish
4	Qarzi mablag'lar ulushi (%)	62	59	55	52	Kamayish
5	Rentabellik (ROA, %)	8,2	9,1	10,4	11,8	+3,6 punkt
6	Rentabellik (ROE, %)	14,5	15,8	17,2	18,9	+4,4 punkt
7	Dividend to'lovlari (mlrd so'm)	25	32	40	48	+92 %
8	Investitsiyalar hajmi (mlrd so'm)	180	210	260	310	+72,2 %
9	Debitorlik qarzlari ulushi (%)	34	31	28	25	Yaxshilanish
10	Pul oqimlari aylanishi (marta)	1,9	2,1	2,4	2,7	Samaradorlik oshgan

Jadval ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki, 2021–2024-yillar davomida korxonalarda korporativ moliyani samarali boshqarish natijasida asosiy moliyaviy ko'rsatkichlar sezilarli darajada yaxshilangan. Xususan, sof foyda hajmi 120 mlrd so'mdan 195 mlrd so'mgacha oshib, 62,5 foizlik ijobiy o'sish qayd etilgan. Bu holat investitsiya qarorlarini moliyaviy tahlil asosida qabul qilish va xarajatlarni optimallashtirish bilan izohlanadi.

Shuningdek, kapital tuzilmasida ham ijobiy o'zgarishlar kuzatilmoqda. Qarz mablag'lari ulushining 62 foizdan 52 foizgacha kamayishi moliyaviy risklarning pasayishiga olib kelgan bo'lsa, o'z mablag'lari ulushining 38 foizdan 48 foizgacha oshishi korxonalarning moliyaviy barqarorligini mustahkamlagan. ROA va ROE ko'rsatkichlarining izchil o'sishi aktivlar va xususiy kapitaldan foydalanish samaradorligi ortganini ko'rsatadi.

Dividend to'lovlarining 25 mlrd so'mdan 48 mlrd so'mgacha ko'payishi aksiyadorlar manfaatlarini hisobga olinayotganini va investorlar ishonchi kuchayayotganini anglatadi. Shu bilan birga, debitorlik qarzlari ulushining kamayishi hamda pul oqimlari aylanish tezligining 1,9 martadan 2,7 martagacha oshishi korxonalarda pul oqimlarini boshqarish tizimi takomillashganidan dalolat beradi.

1-rasm. 2021–2024-yillarda sof foyda taqsimoti

Ushbu diagramma 2021–2024-yillar oralig'ida korxonaning sof foyda ko'rsatkichlari qanday diapazonlarda shakllanganini va ularning taqsimot xususiyatlarini ifodalaydi. Grafikda sof foyda qiymatlari 120 mlrd so'mdan 195 mlrd so'mgacha bo'lgan oraliqda joylashgan bo'lib, asosiy qiymatlar yuqori diapazonlarda jamlanayotgani kuzatiladi. Bu holat korxonada daromadlar hajmi yil sayin ortib borayotganini va moliyaviy natijalar barqaror tus olayotganini ko'rsatadi. Diagrammaning chap qismida joylashgan past qiymatlar 2021–2022-yillarga to'g'ri kelib, ushbu davrda korxona hali kapital tuzilmasini optimallashtirish va investitsiya loyihalarini faol amalga oshirish bosqichida bo'lganini anglatadi. O'rta va yuqori diapazonlarda jamlangan qiymatlar esa 2023–2024-yillar hissasiga to'g'ri keladi. Bu davrda moliyaviy boshqaruv mexanizmlarining takomillashuvi, xarajatlarni qat'iy nazorat qilish hamda yuqori rentabelli investitsiya loyihalarini tanlash natijasida sof foyda sezilarli darajada oshgan.

Shuningdek, diagramma asosida sof foyda taqsimotida keskin tebranishlar yoki salbiy og'ishlar kuzatilmaslari aniqlanadi. Bu esa korxonada moliyaviy risklarni boshqarish tizimi samarali ishlayotganini va pul oqimlari barqaror ekanini ko'rsatadi.

Foyda ko'rsatkichlarining yuqori diapazonga siljishi moliyaviy leverage darajasining oqilona tanlangani, qarz mablag'laridan foydalanish samaradorligi oshgani bilan ham izohlanadi.

Umuman olganda, diagramma tahlili korxonaning korporativ moliya sohasida olib borayotgan siyosati ijobiy natija berayotganini tasdiqlaydi. Sof foydaning barqaror o'sishi korxonaning moliyaviy barqarorligini mustahkamlab, uning investitsion jozibadorligini oshiradi. Ushbu grafik korporativ moliyaning nazariy tamoyillari amaliyotda samarali qo'llanilayotganini ko'rsatuvchi muhim vizual vosita hisoblanadi.

NATIJALAR

2021–2024-yillar davomida o'tkazilgan tahlillar natijasida korxonada sof foyda hajmining barqaror va izchil o'sib borgani aniqlandi. Xususan, sof foyda 120 mlrd so'mdan 195 mlrd so'mgacha oshib, umumiy o'sish sur'ati 62,5 foizni tashkil etdi. Bu holat korporativ moliyani boshqarish tizimi samarali yo'lga qo'yilganini hamda moliyaviy qarorlar aniq tahlillarga asoslanib qabul qilinayotganini ko'rsatadi.

Korxonaning kapital tuzilmasida amalga oshirilgan o'zgarishlar moliyaviy barqarorlikning mustahkamlanishiga xizmat qilgan. Qarz mablag'lari ulushining kamayishi moliyaviy risklarni pasaytirgan bo'lsa, o'z mablag'lari ulushining oshishi korxonaning mustaqil moliyaviy imkoniyatlarini kengaytirgan. Natijada aktivlar va xususiy kapitaldan foydalanish samaradorligi oshib, ROA va ROE ko'rsatkichlarida ijobiy o'sish qayd etilgan. Investitsiya faoliyatining faollashuvi ishlab chiqarish hajmining kengayishiga va kelgusida daromad manbalarining ko'payishiga zamin yaratgan. Dividend siyosatining barqaror yuritilishi aksiyadorlar manfaatlari himoya qilinayotganini hamda investorlar ishonchi ortib borayotganini ko'rsatadi. Pul oqimlari va debitorlik qarzlarini boshqarish tizimining takomillashuvi esa likvidlik darajasini yaxshilab, korxonaning qisqa va uzoq muddatli majburiyatlarini bajarish imkoniyatlarini oshirgan.

Umuman olganda, jadval va gistogramma asosida olib borilgan tahlillar korporativ moliya mexanizmlarining amaliyotda samarali qo'llanilayotganini tasdiqlaydi. Olingan natijalar korxonaning moliyaviy barqarorligini mustahkamlash,

investitsion jozibadorligini oshirish hamda uzoq muddatli rivojlanishini ta'minlash uchun muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

MUHOKAMA

O'tkazilgan tadqiqot natijalari korporativ moliya nazariyasida ilgari surilgan asosiy yondashuvlar amaliyotda ham o'z tasdig'ini topayotganini ko'rsatdi [3][9]. Xususan, sof foydaning barqaror o'sishi investitsiya qarorlarini moliyaviy tahlil asosida qabul qilish, kapital tuzilmasini optimallashtirish va xarajatlarni samarali boshqarish bilan bevosita bog'liq ekanligi aniqlandi [2][3][5]. Bu holat korporativ moliya nazariyasida ta'kidlangan "korxona qiymatini oshirish" tamoyilining amaliy jihatdan to'g'ri ekanini tasdiqlaydi [3][9]. Tahlil jarayonida aniqlangan kapital tuzilmasidagi o'zgarishlar Modigliani–Miller nazariyasining real bozor sharoitlariga moslashtirilgan variantlari bilan uyg'un ekanini ko'rsatadi [7][8]. Mukammal bo'lmagan bozor sharoitida qarz va o'z mablag'lari nisbatining oqilona tanlanishi moliyaviy risklarni kamaytirib, rentabellik ko'rsatkichlarining oshishiga olib kelgani kuzatildi [8][9]. Bu esa soliq imtiyozlari, foiz xarajatlari va bankrotlik xavfi kabi omillarni hisobga olgan holda kapital tuzilmasini shakllantirish zarurligini yana bir bor tasdiqlaydi [7][8][9]. Dividend siyosati bo'yicha olingan natijalar korporativ moliya bo'yicha ilgari surilgan signal berish nazariyasiga mos keladi [1][9]. Dividend to'lovlarining barqaror oshib borishi investorlar uchun ijobiy signal vazifasini bajarib, korxonaning investitsion jozibadorligini kuchaytirgan [1][7]. Bu holat aksiyalar qiymatining o'sishiga va tashqi moliyalashtirish imkoniyatlarining kengayishiga ijobiy ta'sir ko'rsatgan [3][9].

Pul oqimlari va debitorlik qarzlarini boshqarish bo'yicha natijalar ham muhim ahamiyat kasb etadi [2][6]. Likvidlik ko'rsatkichlarining yaxshilanishi korxonaning qisqa muddatli majburiyatlarini o'z vaqtida bajarish imkoniyatlarini oshirgan bo'lsa [4][6], pul oqimlari aylanish tezligining ortishi moliyaviy resurslardan foydalanish samaradorligini kuchaytirgan [2][6]. Bu holat moliyaviy menejmentda operatsion boshqaruvning ahamiyati yuqori ekanini ko'rsatadi [2][4].

Umuman olganda, tadqiqot natijalari korporativ moliyaning nazariy tamoyillari O'zbekiston korxonalari faoliyati sharoitida ham amaliy ahamiyatga ega ekanini ko'rsatadi [3]. Olingan xulosalar moliyaviy boshqaruv tizimini takomillashtirish, investitsiya jarayonlarini yanada faollashtirish va korxonalar raqobatbardoshligini oshirish uchun ilmiy-amaliy asos bo'lib xizmat qiladi [5][9][10].

XULOSA VA TAKLIFLAR

Mazkur tadqiqot natijalari korporativ moliyaning nazariy asoslari va ularning amaliy qo'llanilishi O'zbekiston korxonalari faoliyati sharoitida muhim ahamiyatga ega ekanini ko'rsatdi. Tadqiqotning ilmiy yangiligi shundaki, O'zbekiston korxonalari misolida kapital tuzilmasini optimallashtirish va dividend siyosatini uyg'un olib borish sof foydaning barqaror o'sishiga bevosita ta'sir ko'rsatishi asoslab berildi. O'tkazilgan tahlillar asosida korxonada moliyaviy boshqaruv tizimini takomillashtirish, kapital tuzilmasini oqilona shakllantirish va investitsiya qarorlarini puxta moliyaviy tahlil asosida qabul qilish orqali barqaror moliyaviy natijalarga erishish mumkinligi aniqlandi. Sof foydaning izchil o'sishi, rentabellik ko'rsatkichlarining yaxshilanishi va pul oqimlari barqarorligining ta'minlanishi korporativ moliya mexanizmlarining samarali ishlayotganini tasdiqlaydi.

Shuningdek, tadqiqot natijalari dividend siyosatini barqaror yuritish va moliyaviy shaffoflikni oshirish investorlar ishonchini kuchaytirishini ko'rsatdi. Kapital bozorlaridan faol foydalanish, qarz va o'z mablag'lari nisbatini optimallashtirish hamda moliyaviy risklarni boshqarish mexanizmlarini joriy etish korxonalarning investitsion jozibadorligini oshirishga xizmat qiladi. Jadval va gistogramma asosida olib borilgan tahlillar korporativ moliyani boshqarishda raqamli va vizual tahlil vositalaridan foydalanish boshqaruv qarorlarining sifatini yaxshilashini ko'rsatdi.

Tadqiqot asosida quyidagi amaliy takliflarni ilgari surish mumkin. Birinchidan, korxonalarda moliyaviy rejalashtirish va prognozlash tizimini kuchaytirish, investitsiya loyihalarini baholashda NPV va IRR kabi zamonaviy moliyaviy ko'rsatkichlardan muntazam foydalanish zarur. Ikkinchidan, kapital tuzilmasini shakllantirishda qarz mablag'laridan foydalanish darajasini qat'iy nazorat qilish va

молитавий risklarni kamaytirishga qaratilgan siyosatni amalga oshirish lozim. Uchinchidan, dividend siyosatini uzoq muddatli strategiya asosida yuritish orqali aksiyadorlar manfaatlarini himoyalash va investorlar bilan ochiq axborot almashuvini ta'minlash muhimdir.

Bundan tashqari, pul oqimlarini boshqarish, debitorlik va kreditorlik qarzlarni optimallashtirish hamda raqamli molitaviy tahlil vositalarini joriy etish korxonalar molitaviy barqarorligini yanada mustahkamlashga xizmat qiladi. Umuman olganda, mazkur takliflarni amaliyotga tatbiq etish O'zbekiston korxonalarida korporativ molitaviy boshqaruvi samaradorligini oshirish, ularning raqobatbardoshligini kuchaytirish va milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Abdullayev Sh. Z. **Aksiyadorlik jamiyatlarida dividend siyosati.** – Toshkent: O'zbekiston, 2018.
2. Blank I. A. **Finansovyy menedjment.** – Moskva: Omega-L, 2018.
3. Brealey R. A., Myers S. C., Allen F. **Principles of Corporate Finance.** – New York: McGraw-Hill Education, 2020.
4. Brigham E. F., Houston J. F. **Fundamentals of Financial Management.** – Boston: Cengage Learning, 2019.
5. Ismoilov B. X. **Investitsiyalarni molitavalashtirish va baholash.** – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
6. Kovalev V. V. **Finansovyy analiz: metody i protsedury.** – Moskva: Finansy i statistika, 2017.
7. Modigliani F., Miller M. **The Cost of Capital, Corporation Finance and the Theory of Investment.** – American Economic Review, 1958.
8. Myers S. C. **Capital Structure.** – Journal of Economic Perspectives, 2001.
9. Ross S. A., Westerfield R., Jordan B. **Corporate Finance.** – New York: McGraw-Hill Education, 2021.

10. Vahobov A. V. **Korporativ moliya va moliyaviy boshqaruv.** – Toshkent: Iqtisodiyot, 2019.